

Kırmızı Başlıklı Kız masalını bilirsiniz... Bu masalın haberini yazmayı hiç düşündünüz mü? Manisa'da gerçekleştirilen Yerel Medya Eğitim Semineri'nde bu soruyu gazetecilere sordum ve birbirinden ilginç yanıtlar aldım. Hatta yanıtlardan biri Türk basınının aynası gibiydi...

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Manisa Valiliği ve Manisa Gazeteciler Cemiyeti'nin işbirliğiyle gerçekleştirilen seminerde "Haber Toplama ve Yazma Teknikleri" konulu bir sunum yaptım.

Daha önce Balıkesir'de gerçekleştirilen bir başka eğitim seminerinde gazetecilere bir trafik kazası olayını anlatmış ve haberini yazmalarını istemiştim. Bu kez de benzer bir yöntem izledim ama "örneğin" bildik olmasını tercih ettim...

Gazetecilere, Kırmızı Başlıklı Kız masalını özetledim... "Bu masalın haberini yazmış olsaydınız, hangi başlığı atardınız?" ve "bu habere nasıl bir giriş cümlesi yazardınız?" sorularını yönelttim.

Daha sonra, haber yazma sürecini konu alan, haber yazma tekniklerini ve haber girişi tekniklerini içeren sunuşumu gerçekleştirdim.

Aldığım yanıtlara gelince...

En dikkat çeken yanıt seminerin diğer konuşmacısı Kanal 24 Ankara Temsilcisi Yaşar Taşkın Koç'dan geldi. Koç, yaygın gazetelerimizden bazılarının adlarını alt alta yazmış ve karşısına o gazetelerin bu haber için atmaları muhtemel başlıkları sıralamıştı... Taşkın Koç'un hangi gazete için hangi başlığı yazdığı bilgisini burada paylaşmıyorum.

Zaten dikkatli bir okuyucu için tahmin etmek zor olmasa gerek.

İşte başlıklar...

- Avcı vahşeti: Önce öldürdü sonra karnını yardı
- Kırmızı Başlıklı Kız Ayşe Arman'a konuştu: Kurt'un karnı ne renkti?
- Doğal yaşama saldırı!
- Orman Kanunu: 1 ölü, 2 hafif yaralı
- Babannenin sağlık durumu iyi
- Ormanda operasyon: 1 kurt öldürüldü
- Kurt'la ergenekon bağlantısı araştırılıyor
- Yalan: 'Böri Kamşusun Yimez!'
- O kızın tek başına ormanda ne işi vardı!
- Kurt'un dişlerini keskinleştirdiği törpüyü bulduk
- Kurt'un dişlerini fırçaladığı diş fırçasını bulduk
- Adil Düzen'de kurt olmaz
- Bu yılın modası kırmızı şapka olacak
- Kurt askeri bölgede mi saklanıyordu?
- Hükümetten 'Kurt açılımı'

Aynı olaya ilişkin olarak farklı gazetelerin nasıl farklı bakış açıları ile farklı başlıklar atabildiklerine ilişkin Koç'un yorumu bu şekilde...

Her gazetenin yayın politikası ve dünya görüşü çerçevesinde aynı olayı nasıl sunduğunu çok güzel anlatıyor... Türk basınının nasıl bir yelpazeye sahip olduğunu da gösteriyor...

Seminere katılan yerel gazetecilerin kendi gazeteleri için düşündükleri başlıklardan bazıları ise şöyle...

- İnanılmaz olay
- Şans herkese gülmez
- Bir nusibet bin nasihatten iyidir
- Böylesi ancak filmlerde olur
- Dostunu bil, dostunu tanı
- Sipil dağında karnı yarılmış kurt bulundu
- Yaşlı kadınla torunu kurdun pençesinden son anda kurtarıldı
- 'Oduncu olmasaydı!'
- Kahraman oduncu

- Oduncu kurdu öldürdü
- Annenin tedbirsizliği iki cana mal oluyordu
- Kurt amacına ulaşamadı
- Kurt kandırdı oduncu kurtardı
- Cani kurdu ormancı vurdu
- Ya doğruysa?
- Ormancı ile kurt işbirliği mi?
- Oduncu ile Kırmızı Başlıklı Kız aşkı
- Kırmızı Başlıklı Kızın mutlu sonu

Haber başlıklarıyla ilgili olarak ilk söylenecek şey, olayı yorumlayan, olayın kahramanlarını niteleyen ya da olayın ardında başka bağlantı ya da şüpheleri gündeme getiren türde oldukları...

Bu durum habere farklı bakış açıları kazandırma kaygısının haber ve yorum arasındaki çizgiyi zorladığını ve daha çok yorumun ön plana çıktığını gösteriyor. Kimi haber başlıkları olayı tanımlamaktan çok, değerlendirip ders çıkarıyor, suçluyu, suçsuzu tanımlıyor, kimi ise “öküz altında buzağı” arıyor. Hatta kimi tamamıyla yanlış, gerçek dışı ya da uydurma bilgi içeriyor...

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Basın Ahlak İlkeleri diyor ki, “haber gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir. Yorum ise yazarın, yayımlayanın veya medya şirketlerinin düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargıları içerir”. “Haber yayını gerçeklere dayandırılmalı ve doğruluğu ispatlanabilir olmalıdır. Haberin sunumunda ve betimlemelerde tarafsız davranılmalıdır. Haber başlıkları ve özetleri mümkün olduğunca doğruları ve eldeki verileri yansıtılmalıdır”. Başka bir deyişle haberle yorumun birbirine karıştırılmaması gerekir.

Etkinliğe katılanların haber girişlerinde neler yazdığını burada uzun uzun aktarmayayım. Ancak tümünde özetleyici giriş tekniğinin kullanıldığını belirtmeliyim. Bu durum, gazetecilerin farklı haber giriş tekniklerini kullanma alışkanlıklarının bulunmadığına ya da bu konuda bilgi “açıklarının” olduğuna işaret ediyor.

Bu nedenle seminerde, farklı haber yazma ve haber girişi teknikleri üzerinde daha ayrıntılı bilgi vermeye çalıştım...

Belki de başlıkta ve yorumda farklılaşmaya çalışan ve bu çerçevede haber ve yorum çizgisinde zorlanan gazeteciler, haber yazma tekniklerinde ve haber giriş tekniklerinde farklı uygulamalarda bulunabilirlerse -yani haber yazmada farklılaşabilirlerse- daha anlamlı bir farklılık yakalayabilirler...

Gerçekleri çarpıtmadan, olayı başka yerlere taşımadan, zorlamadan, üslupta yaratılacak farklılıkla farklı haberler ortaya konulabilir...

Diğer çabalar sanırım güvenilirliği azalan gazetecilik mesleğine -farkında olunmasa da- zarar vermeye devam edecektir.

Doç. Dr. Erkan Yüksel eyuksel@anadolu.edu.tr Anadolu Üniversitesi Öğretim Üyesi